

เบื้องหลังความสำเร็จ
ในการพัฒนาประเทศ
ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

โดย พลเรือเอก ไฟโรจน์ แก่นสาร

เบื้องหลังความสำเร็จ ในการพัฒนาประเทศของ สาธารณรัฐประชาชนจีน

จีนเป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าห้าพันปี ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ มามากมาย ทั้งการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจกันเอง และการทำสงครามกับชาติผู้รุกรานที่มีกำลังเหนือกว่า อาทิ อังกฤษ อเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งจีนตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้แก่นักล่าเมืองขึ้นเหล่านั้นแทบทุกราย ต้องชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามจำนวนมหาศาลจนแทบสิ้นเนื้อประดาตัว ประชาชนจำต้องอยู่กันอย่างลำบากยากแค้น ขาดแคลนไปสารพัด ปากกัดตีนถีบต่อสู้เพื่อความอยู่รอดกันไป บางช่วงล้มตายปีละนับสิบล้านคน เพราะความอดอยากหิวโหยอาหารมีไม่พอยังชีพ

จนกระทั่งถึงยุคที่มีผู้นำชื่อ เหมา เจ๋อตง ทำสงครามประชาชนอยู่หลายปี เพื่อรวมคนในชาติให้เป็นปึกแผ่นและขับไล่ศัตรูผู้รุกรานให้พ้นแผ่นดินจีนได้สำเร็จ สามารถตั้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ขึ้นเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ เริ่มการพัฒนาประเทศอย่างมีแบบแผนและมีทิศทางที่ชัดเจนขึ้น แม้ว่าจะ ลุ่มๆ ดอนๆ ในช่วงแรก แต่เริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมในยุคของ ประธานฯ เต็ง เสี่ยว ผิง ผู้นำคนต่อมา ท่านเป็นเจ้าของวาทกรรมทำนองที่ว่า แมวสีอะไรไม่สำคัญ ถ้าจับหนูเก่งก็ถือว่าเป็นแมวที่ดี ท่านประกาศนโยบายสี่ทันสมัยในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเน้นด้านการเกษตร อุตสาหกรรม เทคโนโลยี และการป้องกันประเทศ ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างระบบสังคมนิยมอันเป็นพื้น

ฐานดั้งเดิม กับระบอบทุนนิยมของโลกยุคใหม่อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นไปของจีนในช่วงนั้น นับเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำในยุคต่อๆ มาได้ต่อยอดเติมเต็ม นำพาประเทศสู่ความเจริญรุ่งเรืองด้านต่างๆ อย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะในยุคของผู้นำคนปัจจุบัน คือ ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ซึ่งเริ่มเข้าบริหารประเทศเมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๕๖

ในยุคของ สี จิ้นผิง ซึ่งผ่านไปเพียงแปดปีเศษ การพัฒนาประเทศมีความเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วในหลายด้าน สามารถแซงชาติตะวันตกขึ้นมาอยู่แนวหน้าของโลก อาทิ การสื่อสารโทรคมนาคม ใช้ระบบ 5G ก่อนชาติใดๆ และได้เริ่มเข้าสู่ระบบ 5.5G ระยะหนึ่งแล้ว ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI (Artificial Intelligent) และ Big Data ก็ล้ำหน้าทุกประเทศในขณะนี้ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจอยู่ในอันดับสองรองจาก สหรัฐอเมริกา และมีแนวโน้มว่าจะแซงขึ้นเป็นผู้นำโลกในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า เพราะมีการเติบโตของ GDP ในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องมาหลายปี แม้แต่ในช่วงวิกฤติการณ์โควิด-๑๙ และสงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครน ประเมินการกันว่าจะขยายตัวเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ โครงการ BRI (Belt and Road Initiative) นับเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้รากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของจีนแผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ตามเส้นทางรถไฟความเร็วสูงความยาวรวมราวสามหมื่นกิโลเมตร ผ่านหลายประเทศในทวีปเอเชีย แอฟริกา และบางประเทศในยุโรป ช่วยให้จีนมีทั้งแหล่งวัตถุดิบและตลาดส่งออกสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล

จีนนับเป็นเรื่องที่น่าศึกษาวิเคราะห์อย่างยิ่งว่าจีนทำเรื่องที่ยุ่ยยากและยิ่งใหญ่เช่นนี้ได้อย่างไร บนพื้นฐานของประเทศที่มีขนาดใหญ่ ประชากรเกือบ ๑,๔๐๐ ล้านคน ซึ่งถือว่ามากที่สุดในโลก และปัญหาภายในก็มีอยู่ไม่น้อย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

เหตุใดจีนจึงผงาดได้อย่างสันติ

ในยุคของ ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ผู้นำจีนคนปัจจุบัน ซึ่งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลอย่างยิ่ง ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศอย่างละเอียดรอบคอบและล้าลึกยิ่งนัก ให้ความสำคัญอย่างมากกับรากเหง้าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งสืบสานต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานนับพันปี มีบทเรียนมากมายที่เป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้แก่ประเทศชาติในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นหลักประกันความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

จากหนังสือ CHINA NOW : จีนก้าวนำเคลื่อนพลังสู่เวทีโลก นี้คือจีน เขียนโดย ดร.จาง เหวยเหว่ย และ ศ.ดร. จรัสศรี จิรภาส เป็นบรรณาธิการแปล ซึ่งผู้เขียนใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการเขียนบทความมีคำกล่าวตอนหนึ่งที่ใคร่นำมาเล่าสู่กัน ดังนี้

คำสอนของจีนที่ยึดถือปฏิบัติกันเรื่อยมา คือ

“แม้ประเทศจะยิ่งใหญ่ แต่หากฝักใฝ่การสู้รบ ก็ย่อมจะล่มสลาย”

ชนชาติจีนปลุกกระดมแนวคิดที่ว่า

“สมานฉันท์คือทรัพย์ล้ำค่า” คือ การยอมรับความต่างภายใต้เหตุและผล หากตัวเองไม่ปรารถนา ก็อย่าไปปฏิบัติกับผู้อื่น

จีนในยุคใกล้ถูกตะวันตกรุกราน สร้างความอับอายสุดแก่ชาวจีนมานับร้อยปี ทำให้เรียนรู้ว่า การใช้อำนาจเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ และสันติภาพคือสิ่งล้ำค่า

ด้วยเหตุนี้ภายหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นมาใหม่ จีนจึงให้คำมั่นสัญญามาโดยตลอด แม้ว่าจีนจะพัฒนาแข็งแกร่งขึ้นมาแล้วอย่างไรก็ตาม ก็จะไม่รุกรานใคร

เหตุใดจีนจึงผงาดได้อย่างสันติ

ดร.จาง เหวยเหว่ย ได้สรุปสาเหตุสำคัญไว้ ๘ ประการ ดังนี้

๑. จุดแข็งของระบบประเทศจีนเริ่มจากการวางรากฐานระบบสังคมนิยมของประเทศจีนใหม่เมื่อราวสามสิบปีก่อน รวมถึงการวางระบบการเมืองการปกครอง การจัดตั้งองค์กรฐานรากในชนบท การสร้างระบบอุตสาหกรรมที่ใกล้จะสมบูรณ์แบบ การสร้างระบบการป้องกันประเทศและเทคโนโลยีที่เป็นของตนเอง รวมถึงการปฏิรูปที่ดิน การปลดแอกสตรี การกระจายการศึกษาอย่างทั่วถึง และการปรับปรุงระบบสาธารณสุขพื้นฐาน

๒. การกำหนดแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย คนจีนกล่าวว่า บุคคลไม่ตรองการณ์ไกล ความยุ่งยากจะตามมา จีนในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดจาก สงครามปฏิวัติเป็นสันติภาพและการพัฒนา

๓. การยึดหลักคิดของความร่วมมือเพื่อชัยชนะร่วมกัน นโยบายนี้เริ่มปรากฏชัดเมื่อจีนเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก หรือ WTO (World Trade Organization) ในปี ค.ศ. ๒๐๐๐ นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากมาย อาทิ ส่งเสริมการกระจายและถ่ายทอดปัจจัยการผลิต รวมทั้งผลิตภัณฑ์ต่างๆ ไปทั่วโลก ทำให้จีนเป็นประเทศที่มีการค้าขายใหญ่ที่สุดในโลก กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของห่วงโซ่การผลิตทางเศรษฐกิจของโลกที่ขาดไม่ได้ การจัดทำโครงการ หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (One Belt One Road) บนหลักการที่ว่า ร่วมปรึกษา ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมแบ่งปัน ได้ผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนอย่างเห็นผลชัดเจน ส่งเสริมให้ทั่วโลกก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างสันติ และแนวทางการร่วมมือเพื่อชัยชนะร่วมกัน

๔. การมุ่งหาโอกาส หลีกเลี่ยงความสูญเสีย จีนเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดในกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้นำจีน

ถือว่าเป็นอิทธิพลอันยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ จีนได้นำจุดแข็งของลัทธิสังคมนิยมมาผสมผสาน หลีกเลี่ยงปัจจัยด้านการเมืองเท่าที่อาจทำได้ ทำให้จีนมีความโดดเด่นในกระบวนการโลกาภิวัตน์เหนือชั้นลัทธิทุนนิยม

๕. การเติบโตจากภายใน เส้นทางพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนเน้นการปรับชนบทให้ทันสมัย สร้างสังคมมัยยัสต์ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญต่อการศึกษามีอัตลักษณ์ของความเป็นจีน และมุ่งสู่การพัฒนาชนบทให้เป็นเมือง

๖. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบก้าวกระโดด เพื่อชดเชยความล่าช้าในหลายด้านที่ผ่านมาในอดีตไม่กี่สิบปีก่อน โดยอาศัยความขยันหมั่นเพียร สติปัญญา ความกล้าหาญ และความเสียสละของคนในชาติ ทำให้เรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ กลายเป็นความเป็นไปได้

๗. สร้างหลักประกันความปลอดภัย มองความมั่นคงเชิงองค์รวม สร้างเสริมขีดความสามารถในการป้องกันประเทศให้แข็งแกร่ง มีพลังอำนาจสูงพอที่จะต่อกรกับศัตรูที่เกิดจากการยั่วยุต่าง ๆ

๘. ความเข้มแข็งของอารยธรรม ซึ่งได้รับการสั่งสมมามากมานับพันปีอย่างต่อเนื่อง ราวสองพันปีที่ผ่านมาจีนเคยมีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเหนือชาติใด ๆ ในโลกอยู่หลายครั้ง โดยเคยส่งกองเรือรบร้อยลำเดินทางไปยังดินแดนที่ห่างไกล ก่อนที่คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส ค้นพบทวีปอเมริกานานนัก แต่ไม่เคยเข้ายึดครองแผ่นดินของชนชาติใดเลย

ปัจจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นชัดเจนถึงเบื้องหลังความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ในการพัฒนาประเทศของจีน ยังมีเรื่องน่าศึกษาอีกมากมายเกี่ยวกับความเจริญในสารพัดด้านแบบก้าวกระโดดของจีนยุคปัจจุบัน

BRI ยุทธศาสตร์ใหม่แห่งศตวรรษ

BRI : Belt and Road Initiative เราแปลเป็นไทยว่า “ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” นับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีนซึ่งเริ่มผลักดันมาตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๖ ราวสองเดือนก่อนที่ ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ผู้นำคนปัจจุบันเข้ารับตำแหน่งอย่างเป็นทางการ แนวคิดหลักของโครงการนี้ก็คือ การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ด้วยการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงจากจีนไปยังประเทศที่บรรลุข้อตกลงระหว่างกัน ปัจจุบันมีแนวร่วมกว่า ๗๐ ประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรป

แรงบันดาลใจของผู้นำจีนคือความรุ่งเรืองในอดีตราวสองพันปีก่อนที่จีนเคยค้าขายไปทั่วโลกตามเส้นทางสายไหม (Silk Road) ซึ่งพาดผ่านหลายประเทศทั้งทางบกและทางน้ำ โดยจีนได้ตั้งกองทุนเส้นทางสายไหม (Silk Road Fund) ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๕๗ มูลค่า ๔๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีสำนักงานอยู่ที่กรุงปักกิ่ง เพื่อสนับสนุนทางการเงินและการลงทุนในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เป็นกองทุนที่เปิดกว้างและต้อนรับนักลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกภูมิภาคเอเชีย ซึ่งไทยเราก็มีส่วนร่วมในกองทุนนี้ด้วย โดยมีธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (Asian Infrastructure Investment Bank : AIIB) บริหารกองทุนดังกล่าว มีส่วนช่วยในการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในโครงการ BRI เป็นไปอย่างสะดวกมากขึ้น

นอกจากการสร้างทางรถไฟความเร็วสูงเพื่อเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ แล้ว ยังมีการกำหนดเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) เชื่อมโยงประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียนอีกด้วย ซึ่งประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่รวมทั้งไทยด้วย ให้การตอบรับและชื่นชมแนวคิดในการผลักดันเส้นทางสายไหมทางทะเล เพื่อเสริมสร้างมิตรสัมพันธ์ระหว่าง อาเซียน - จีน ส่งเสริมการไปมาหาสู่และเร่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างกัน

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันโครงการ BRI ก็คือ การมุ่งพัฒนาเขตปกครองตนเอง ชินเจียง ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็น ชาวมุสลิม มีแนวคิดที่จะแบ่งแยกดินแดนเพื่อเป็นประเทศเอกราชอย่าง สมบูรณ์ นับเป็นเรื่องที่จีนยอมไม่ได้ จึงตั้งให้เป็นเขตปกครองตนเอง เช่นเดียวกันกับทิเบตและเขตอื่นๆ ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘

ซินเจียง มีเนื้อที่ใหญ่ที่สุดในประเทศจีน ครอบคลุมอาณาบริเวณ ราว ๑ ใน ๖ ของพื้นที่ประเทศจีนทั้งหมด มีพรมแดนยาวที่สุดในจีนกว่า ๕,๖๐๐ กิโลเมตร อยู่ติดกับเพื่อนบ้าน ๘ ประเทศ ได้แก่ มองโกเลีย รัสเซีย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน อัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอินเดีย นับเป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง เคยเป็น ชุมทางการค้าสำคัญบนเส้นทางสายไหมโบราณ รัฐบาลจีนในยุคปัจจุบัน จึงผลักดันให้ซินเจียงเป็นจุดสำคัญเชื่อมโยงกับเอเชียกลางและยุโรป ภายใต้ยุทธศาสตร์ BRI

นอกจากความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคงแล้ว ซินเจียงยังมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ที่อุดมไปด้วยพลังงานหลายประเภท มีทั้ง น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์และถ่านหิน โดยน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติมีปริมาณมากเป็นอันดับหนึ่งของจีน พลังงาน เหล่านี้นอกจากสามารถสนองความต้องการบริโภคภายในซินเจียงแล้ว ยังเหลือส่งออกไปยังมณฑลอื่น ๆ ทั่วประเทศจีนด้วย ทำให้ซินเจียง มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงทางพลังงานของประเทศ

จีนได้วางแผนพัฒนาซินเจียงให้เป็นชุมทางในการขนส่งลำเลียง พลังงานตามยุทธศาสตร์ BRI เนื่องจากจีนเป็นชาติผู้ใช้พลังงานรายใหญ่ ที่สุดในโลก จำเป็นต้องนำเข้าพลังงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่รายล้อม ซินเจียง จีนจึงได้ผลักดันโครงการก่อสร้างเส้นทางลำเลียงขนส่งพลังงาน เชื่อมโยงซินเจียงกับประเทศต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น เส้นทางขนส่งท่อก๊าซ

ธรรมชาติเชื่อมจากประเทศเติร์กเมนิสถาน ผ่านอุซเบกิสถาน และคาซัคสถาน เข้าสู่จีนเฉียงความยาว ๑,๘๓๓ กิโลเมตร ซึ่งสามารถส่งก๊าซธรรมชาติมา ยังจีนเฉียงได้มากถึง ๔๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ก่อนที่จะเชื่อมโยง ส่งต่อไปยังมณฑลอื่น ๆ ของจีนต่อไป

เรื่องของยุทธศาสตร์ BRI ยังมีรายละเอียดอีกมาก มีความซับซ้อน ในการดำเนินงานอย่างน่าพอใจในภาพรวม อุปสรรคต่าง ๆ ก็มีพอสมควร เพราะแต่ละประเทศที่จีนเจรจาให้เข้าร่วมโครงการ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งด้านความพร้อมทางเศรษฐกิจ แนวคิดทางการเมือง และความเห็นของประชาชน แต่จีนก็มีข้อเสนอที่ประเทศส่วนใหญ่ยอมรับได้ อาทิ การให้ความช่วยเหลือ ทั้งรูปของเงินกู้และให้เปล่า โดยใช้หนี้คืน ในลักษณะของสัมปทานระยะยาว หรือให้ใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากร อื่น ๆ จึงมีผู้ร่วมใน BRI มากกว่า ๗๐ ประเทศ ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้น

ยุทธศาสตร์ BRI สะท้อนให้เห็นชุดในวิสัยทัศน์ของผู้นำจีนโดยเฉพาะประธานาธิบดี สี จิ้นผิง คนปัจจุบัน เป็นผู้มีสติปัญญาและอุดมการณ์ สูงส่งมาก มีการรอบความคิดที่กว้างไกลและละเอียดลึกซึ้ง วางแผนงานอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีขั้นตอนที่เหมาะสม สอดคล้อง เชื่อมโยงกันทุกส่วน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีความผิผกกันก็ใช้หลักความ ยืดหยุ่น หาวิธีเฉพาะเป็นรายกรณีไป จึงทำให้การพัฒนาประเทศมีความ ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง

เศรษฐกิจจีน รูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

การพัฒนาเศรษฐกิจจีนมีจุดเริ่มต้นที่แตกต่างจากอดีตอย่างชัดเจน ในปี ค.ศ.๑๙๗๘ ซึ่งเป็นยุคที่มีประธานาฯ เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นำประเทศ นอกจากการประกาศนโยบายสี่ทันสมัยเพื่อเป็นการเปิดรับระบอบการค้า เสรีทุนนิยมเข้ามาผสมผสานกับระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่เป็น พื้นฐานดั้งเดิมแล้ว รัฐบาลยังได้ปฏิรูปโครงสร้างบางส่วนแบบรีอากอนโคน

เลยทีเดียว อาทิ การลดบทบาทของรัฐวิสาหกิจ เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ก่อนหน้านี้ระบบเศรษฐกิจของจีนมีรัฐวิสาหกิจซึ่งกระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นโครงสร้างหลัก ไม่มีบริษัทเอกชนแม้แต่แห่งเดียว ซึ่งมีปัญหามากมายจากการที่รัฐบาลท้องถิ่นมีอำนาจสูงมากในการบริหารกิจการที่อยู่ในความรับผิดชอบ และปัญหาที่สำคัญยิ่งคือการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้กิจการส่วนใหญ่ประสบภาวะขาดทุนสะสมเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงวางแผนปรับโครงสร้างแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นและทุนเข้มข้น

ในภาคอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น รวมถึงภาคบริการซึ่งจีนมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเพราะค่าแรงถูก รัฐบาลได้เปิดให้เอกชนสามารถทำกำไรสะสมและพัฒนาต่อยอดได้โดยง่าย

ส่วนรัฐวิสาหกิจเติบโตในภาคเศรษฐกิจดังกล่าวที่ขาดทุน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรัฐวิสาหกิจเล็ก ๆ ของรัฐบาลท้องถิ่น ได้ถูกแปรรูปให้เป็นบริษัทเอกชน หรือยอมปล่อยให้ล้มละลายไป โดยภาพรวมแล้วรัฐบาลส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นผู้เล่นหลักในภาคเศรษฐกิจส่วนนี้ จากยุคก่อนเปิดประเทศที่ไม่มีบริษัทเอกชนเลย ปัจจุบันบริษัทเอกชนของจีนมีผลผลิตราว ๒ ใน ๓ ของผลผลิตอุตสาหกรรมทั้งหมดในประเทศ

สำหรับภาคอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น เช่น ภาคคมนาคมขนส่ง (เครื่องบิน รถไฟ โทรคมนาคม ไฟฟ้า) ภาคพลังงาน ภาคอุตสาหกรรมหนัก (เหล็ก อะลูมิเนียม ปิโตรเคมี) ภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน เขื่อน ท่าเรือ ระบบราง) ภาคอุตสาหกรรมรถยนต์ และภาคอุตสาหกรรมอาวุธทหาร รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ไม่ถูกแปรรูป เป็นบริษัทเอกชน รัฐบาลใช้วิธีปฏิรูประบบการบริหารจัดการแทน

ถ้าเดิมมีรัฐวิสาหกิจใหญ่ผูกขาดอยู่เพียงแห่งเดียวก็แตกออกเป็น
บริษัทย่อยเพื่อให้เกิดการแข่งขัน หลักคิดก็คือ “หัวใจของระบบตลาดคือ
การแข่งขัน” หากเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีรัฐวิสาหกิจย่อยหลายแห่งเป็นเบี้ย
หัวแตก รัฐบาลได้รวมส่วนย่อยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา
ให้เกิดรัฐวิสาหกิจที่สามารถยกระดับขึ้นเป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่
ของจีนต่อไป

นอกจากนั้นรัฐบาลยังส่งเสริมให้เอกชนทั้งในและต่างประเทศเข้า
มาถือหุ้นส่วนย่อยในรัฐวิสาหกิจ ด้วยการตั้งบริษัทลูกและเข้าระดมทุนผ่าน
ตลาดหลักทรัพย์ในจีนและฮ่องกง จุดประสงค์หลักคือให้เอกชนเข้ามาช่วย
กำกับดูแลกิจการ และให้รัฐวิสาหกิจเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการใหม่ ๆ รวม
ทั้งเพื่อเข้าถึงแหล่งเงินทุนทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้บริษัทแม่ซึ่งเป็น
รัฐวิสาหกิจเดิมเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ นับเป็นนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจ
ที่มีความลึกซึ้งและเฉียบคมมาก “ยิ่งป็นนัดเดียวได้นกหลายตัว”

นอกจากนั้น รัฐบาลยังตั้งหน่วยเฉพาะกิจขึ้นมากำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ
โดยเน้นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในรัฐวิสาหกิจสำคัญของจีนทำหน้าที่แต่งตั้ง
ผู้บริหารและตรวจสอบผลประกอบการด้วย ซึ่งช่วยให้ระบบเศรษฐกิจของ
จีนโดยรวมมีความเข้มแข็งมั่นคงสูงขึ้นตามลำดับจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๙๕ - ๑๙๙๗ สมัยรัฐบาล จู หรงจี นับเป็นยุคทอง
ของการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจจีนตามแนวทางดังกล่าวนี้ ผลโดยรวมเป็นที่
ยอมรับจากสาธารณชนว่าประสบความสำเร็จอย่างน่าพอใจ จนนายก จู หรงจี
ได้ชื่อว่าเป็นนักปฏิรูปเศรษฐกิจคนสำคัญ จากเดิมในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ จีนมี
รัฐวิสาหกิจราว ๒๖๐,๐๐๐ บริษัท ได้ลดลงเหลือเพียง ๑๑๐,๐๐๐ บริษัท
ในปี ค.ศ. ๒๐๐๘ และการจ้างงานในรัฐวิสาหกิจจีนในปี ค.ศ. ๑๙๙๕ มีราว
๑๑๓ ล้านคน ลดลงเหลือประมาณ ๖๔ ล้านคน ในปี ค.ศ. ๒๐๐๗ ขณะที่
ผลกำไรเพิ่มขึ้นจาก ๐.๓ % ในปี ค.ศ. ๑๙๙๘ เป็น ๖.๖ % ในปี ค.ศ. ๒๐๐๗
นับเป็นความสำเร็จที่น่าทึ่งทีเดียว

อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี ค.ศ.๒๐๐๗ - ๒๐๐๘ ได้เกิดวิกฤตการเงินโลก ครั้งสำคัญเริ่มจากกรณีวิกฤตสินเชื่อซับไพรม์ (Subprime Crisis) ในสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างเกือบทั่วโลก รัฐบาลจีนภายใต้การนำของประธานาธิบดี หู จิ่น เทา ได้ประกาศนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ ครั้งมหิพาร โดยอัดฉีดเงินเข้าสู่ระบบผ่านการลงทุนของรัฐวิสาหกิจ ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว แบทหนักมากและกำไรลดลง จำนวนรัฐวิสาหกิจเพิ่มจาก ๑๑๐,๐๐๐ บริษัท ในปี ค.ศ.๒๐๐๘ เป็น ๑๕๐,๐๐๐ บริษัท ในปี ค.ศ.๒๐๑๓ โดยเป็นรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลกลางราว ๑ ใน ๓ นอกนั้นเป็นของรัฐบาลท้องถิ่น และไม่มีการปล่อยให้ส่วนใดล้มละลายเพราะเกรงจะกระทบเสถียรภาพทางสังคม

ในปัจจุบันจึงเกิดปัญหารัฐวิสาหกิจจีนมีหนี้ท่วมท้นและไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ทำให้ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง ผู้นำคนปัจจุบันได้กำหนดนโยบายเดินหน้าปฏิรูปรัฐวิสาหกิจอีกครั้ง โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การปรับโครงสร้างหนี้ของรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลท้องถิ่น ยอมปล่อยให้บางแห่งที่ไม่มีประสิทธิภาพล้มละลายไป รวมทั้งพยายามเพิ่มประสิทธิภาพรัฐวิสาหกิจที่เหลืออยู่ ผ่านมาเกือบ ๙ ปี ในยุคของผู้นำท่านนี้ ผลจากการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจตามแนวทางดังกล่าว ปรากฏชัดขึ้นพอสมควร มีการมองต่างมุมกันอยู่บ้างในหมู่นักวิชาการทั่วไป แต่เห็นตรงกันประการหนึ่ง คือ รัฐบาลจะเดินหน้าตามนโยบายนี้ต่อไป

จากที่กล่าวมานี้คงพอเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่า ระบบเศรษฐกิจของจีนมีความแตกต่างจากชาติอื่น ๆ โดยทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งโครงสร้างระบบการบริการ รวมทั้งการแก้ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นตามห้วงเวลาต่าง ๆ ด้วย จึงน่าติดตามต่อไป เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ประโยชน์ของเราเองตามความเหมาะสมในโอกาสอันควร

เส้นทางการสืบทอดอำนาจของผู้นำประเทศในยุคหลังสงครามประชาชน

ย้อนอดีตไปก่อนที่พรรคคอมมิวนิสต์ซึ่งนำโดย เหมา เจ๋อตง ประสบความสำเร็จในการทำสงครามประชาชน เอาชนะฝ่ายที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองคนละขั้วกัน ซึ่งมีจอมพลเจียง ไคเช็ค เป็นผู้นำ จนสามารถตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นเป็นประเทศที่โลกยอมรับมาตั้งแต่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ผ่านอุปสรรคนานัปการอย่างหนักหนาสาหัสหลายช่วงหลายตอนกว่าจะเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่อีกขั้วหนึ่งได้เช่นทุกวันนี้ โดยไม่มีชาติใดกล้าใช้อำนาจบาตรใหญ่เข้าข่มเหงตามอำเภอใจเช่นเมื่อราวร้อยปีก่อน แม้แต่หลายชาติตะวันตกที่เคยรุมกอบโกยทรัพยากรต่าง ๆ และเอาเปรียบเงินสารพัด จนแทบจะล่มสลายเอาตัวไม่รอด ตกต่ำอำเภ่วยาวนาน ล้มตายไปเพราะความอดอยากหิวโหยเป็นจำนวนไม่น้อยเลย

ในช่วงแรกของการสร้างชาติขึ้นมาใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีนมีพื้นฐานที่ไม่เข้มแข็งมั่นคงเท่าใดนัก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจและการเมืองตอนปลายยุคของ เหมา เจ๋อตง เกิดความระส่ำระสายในประเทศมากมาย จนกระทั่ง เติ้ง เสี่ยวผิง ผู้นำคนต่อมาสามารถรวบรวมกำลังคนผู้มีอุดมการณ์สร้างชาติเข้ากุมอำนาจรัฐได้สำเร็จ ช่วยกันวางยุทธศาสตร์และนโยบายในการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับยุคสมัย ยอมเปิดประเทศรับเอากระแสนิยมเข้ามาผสมผสานกับพื้นฐานลัทธิสังคมนิยมที่มีอยู่เดิม ปรับแต่งจนเข้ารูปเข้ารอยอย่างลงตัว มีรูปแบบที่ไม่ซ้ำกับชาติใดในโลก ผู้นำคนต่อ ๆ มาก็นิยมความเข้มแข็ง อุดมการณ์ รักษาดีแรงกล้า จึงนำพาประเทศชาติและประชาชนเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยเข้มแข็งที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งในการสร้างชาติของจีนก็คือความต่อเนื่องในการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์และนโยบายที่ผู้นำรุ่นก่อน ๆ ได้ร่วมกันวางไว้ มีการปรับปรุงแก้ไขเท่าที่จำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย การก้าวขึ้นเป็นผู้นำประเทศของแต่ละคน

ก็ผ่านการกลั่นกรองมาอย่างมีขั้นตอนที่เหมาะสมรัดกุม โดยผู้นำคนก่อนหน้ามีบทบาทสำคัญในการวางตัวผู้สืบทอดอำนาจจนเป็นที่รับรู้กันทั่วไปล่วงหน้านานสมควร จึงแทบไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการแก่งแย่งชิงอำนาจกันเอง ช่วยให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องกันอย่างราบรื่น ซึ่งต่างจากความเป็นไปของชาติส่วนใหญ่ในโลกปัจจุบัน

เต็ง เสี่ยวผิง เป็นผู้นำประเทศมาอย่างยาวนานนับสิบปี แต่ก็ได้วางตัว เจียง เจ๋อหมิน ไว้เป็นผู้นำคนต่อมา หลังจากที่เขาส่งแก่อสัญกรรมไปแล้ว เพราะก่อนหน้านี้ยังไม่มีกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง ผู้นำประเทศไว้ในข้อบังคับใด ๆ ในยุคของประธานาธิบดี เจียง เจ๋อหมิน นี้เองได้มีการกำหนดวาระให้ผู้นำสังกัดในตำแหน่งประธานาธิบดี และเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ไว้ที่ ๒ สมัย รวม ๘ ปี รวมทั้งได้วางตัว หู จิ่นเทา ไว้เป็นผู้นำประเทศต่อจากเขาเมื่อครบวาระในการดำรงตำแหน่ง ประธานาธิบดี หู จิ่นเทา ก็ปฏิบัติทำนองเดียวกันก่อนที่จะครบวาระ ๘ ปี ในการทำหน้าที่ของตน ก็วางแผนส่งไม้ต่อไปให้ สี จิ้นผิง เป็นผู้นำประเทศจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเริ่มได้รับตำแหน่งประธานาธิบดีตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๕๖

การที่ สี จิ้นผิง สามารถเป็นผู้นำสูงสุดเกิน ๘ ปี ได้นั้น เป็นความเห็นพ้องต้องกันของผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ เจียง เจ๋อหมิน ลงมา ได้ปรึกษาหารือกันและเห็นพ้องที่จะสนับสนุนให้ สี จิ้นผิง เป็นผู้นำสูงสุดของจีนอย่างไม่มีกำหนดระยะเวลา ทั้งนี้เพื่อให้เขามีโอกาสสร้างเงินให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นไปอีก จนสามารถเป็นมหาอำนาจทัดเทียมสหรัฐอเมริกาได้ ซึ่งเท่าที่ผ่านมาผู้นำคนปัจจุบันของจีนได้ทำหน้าที่ได้อย่างมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง นำพาประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วคล้ายกับยุคของ เต็ง เสี่ยวผิง ใช้กลยุทธ์และกุศโลบายต่าง ๆ อย่างชาญฉลาดและสุขุมรอบคอบ โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศในยุคสงครามเย็นครั้งใหม่ของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งมีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน

และคลุมเครือสูงกว่าที่ผ่านมาในอดีตอย่างเทียบกันไม่ได้เลย และมีที่ท้าว
จะดำเนินต่อไปอีกยาวนาน

จากเส้นทางการสืบทอดอำนาจของผู้นำจีนเท่าที่เล่ามาโดยสังเขปนี้
เห็นได้ชัดจนว่ามีลักษณะที่ผิดแผกแตกต่างจากชาติอื่นมากทีเดียว จนอาจ
กล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมการเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นรากฐานที่
มั่นคงในการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนสืบต่อไปในอนาคต
อันยาวไกล ควรที่ไทยเราจะได้ศึกษาให้เข้าใจลึกซึ้งและนำมาประยุกต์ใช้ใ
การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งอาจเป็นความฝันที่ต้องรอ
แบบลม ๆ แล้ง ๆ ต่อไปอย่างไม่มีกำหนด

ยังมีปัจจัยประกอบอื่น ๆ อีกมากมาย ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ
ในการพัฒนาประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งความท้าทาย
ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการสร้าง
ความเข้มแข็งให้แก่ประเทศนี้ชวนให้ติดตามอย่างใกล้ชิดต่อไป เพื่อได้ว่าจะ
มีกรณีศึกษาที่น่าวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาขององค์กร
ต่าง ๆ ตามสมควรแก่กรณีไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชา
สังคมก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

ดร.อักษรศรี พานิชสาส์น, The Rise of CHAINA จีนคิดการใหญ่ มองไกล

อาร์ม ตั้งนิรันดร, CHINA 50 ปี สี จิ้น ผิง เศรษฐกิจยุคใหม่และแผนการใหญ่ AI

หนทางสร้างชาติ

คิดสร้างชาติต้องปรารถนาเรื่องเรื่องยากอยู่
มีจิตใจมุ่งมั่นศักดิ์สิทธิ์ในฐาน
พาพระองค์บนหิ้งพระทุกซอกทุกมุม
ปราบคนพาลสันดานเถื่อนลต่น้อยลง

เสด็จมณฑลมีปัญญารู้เท่าเทียม
ร่วมเติมแรงแต่งวิถีที่สูงส่ง
แข่งขัฒนาการต่างต่างอย่างขี้อุตสาห
ความมั่นคงดำรงอยู่คู่แผ่นดิน

เห็นการเน่ไกลในมาศหน้าตั้งท่ารับ
พร้อมเปลี่ยนปรับกับความต่างอย่างมีศิลป์
รู้เท่าทันความผันแปรแก่อนิจาน
สุขหรือทุกข์มีสันหวังดังหมายปอง

พึงปัญญาเป็นอาวุธหยุดเรื่องชั่ว
แม้เหนื่อยหน่ายไม่ท้อถอยคอยปัดป้อง
ถือหลักประชุมนำชีวิตคิดไตร่ตรอง
รักเรื่องของพ่อของพราหมณ์ผู้รักในธรรม

นพชาติ

๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕